

УДК 159.922.1–316.614.6

Поспелова С. В.

старший викладач кафедри французької мови
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, майдан Свободи,
e-mail: svbisou@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІВЧАТ З РІЗНИМИ ТИПАМИ СТАТЕВОРОЛЬОВИХ МОДЕЛЕЙ

У роботі розглядається проблема гендерної соціалізації дівчат при різних типологічних варіантах статево-рольової структури особистості. У дослідженні взяли участь 145 дівчат у віці 19–22 років, з яких було сформовано три групи на основі визначення структурної моделі статево-рольової сфери. У результаті проведеного дослідження було показано, за допомогою яких механізмів відбувалася соціалізація дівчат з андрогінною, континуально-ад'юнктивною і континуально-альтернативною статево-рольовими моделями, і метафорично позначено образи батьків і їхні виховні стратегії.

Ключові слова: статево-рольова ідентичність, гендерна соціалізація, статево-рольова модель.

Сучасний етап існування суспільства характеризується наявністю серйозних проблем у гендерному розвитку особистості, пов'язаних з формуванням нових соціальних феноменів, таких як девальвація дорослості, знижена статева сегрегація, заохочення жіночої маскулінізації, конфлікт традиційних і нових форм гендерної ідентичності, виключення батька із процесу виховання дитини. Все це призводить до відхилень у гендерному розвитку, поширення неосексуальних практик і поверхневих міжособистісних стосунків, пов'язаних зі страхом психологічної інтимності, і визначає неготовність молодих людей до батьківства, відмови соціально успішних жінок від материнства й зростання частоти інфантициду. У зв'язку із цим стає актуальним розгляд механізмів гендерного розвитку особистості на вибірці сучасної молоді, яка є основним репродуктивним потенціалом країни.

Аналіз проблеми. У сучасній гендерній психології відсутня єдина теорія гендерної соціалізації, існують кілька теорій, кожна з яких має як сильні, так і слабкі сторони, аналіз яких буде наведено нижче.

Прихильники психоаналітичної теорії, що виходить з поглядів З. Фрейда, вважають, що дитина несвідомо ідентифікується з образом дорослої людини своєї статі, найчастіше батька або матері, і потім копіює її поведінку у дорослому віці [1].

Теорія статевої/гендерної типізації У. Мішеля [2] надає вирішального значення процесам навчання й позитивного та негативного підкріплення: оскільки дорослі заохочують хлопчиків за маскулінну й засуджують за фемінінну поведінку, а з дівчинками поводяться навпаки. Дитина спочатку

вчиться розрізняти статеводиморфічні зразки поведінки, потім — виконувати відповідні правила й, нарешті, інтегрує цей досвід у своєму образі «Я».

Когнітивно-генетична теорія Л. Колберга [2] підкреслює пізнавальну сторону цього процесу й особливо роль самосвідомості: дитина спочатку засвоює уявлення про те, що означає бути чоловіком або жінкою, потім категоризує себе як хлопчика/дівчинку, після чого намагається погоджувати свою поведінку згідно зі своїми уявленнями про гендерну роль.

Процес становлення гендерної ідентичності можна представити як певні етапи, при цьому можна відзначити, що сучасні дослідники розходяться в їхній кількості й змісті. Так, Шон Берн [3] виділяє чотири стадії встановлення статевої ідентичності: *гендерну ідентифікацію* (віднесення дитиною себе до тієї або іншої статі); *гендерну константність* (розуміння, що гендер є постійним й змінити його не можливо); *диференціальне наслідування* (бажання бути найкращим хлопчиком або дівчинкою) і *гендерну саморегуляцію* (дитина сама починає контролювати свою поведінку, використовуючи санкції, які вона застосовує до самої себе).

С. Томпсон виділяє в ранньому розвитку статевої ролі три етапи: 1) дитина довідується, що існує дві статі; 2) вона включає себе в одну із цих категорій; 3) на основі самовизначення вона керує своєю поведінкою, вибираючи й віддаючи перевагу новим формам поведінки [1].

Американські психологи Е. Маккабі й К. Джеклін [1] відзначають кілька можливих варіантів, що пояснюють процес гендерної соціалізації: 1) батьки поводяться з різностатевими дітьми так, щоб пристосувати їхню поведінку до прийнятого в суспільстві нормативним очікуванням. Хлопчиків заохочують за енергію й змагальність, а дівчат — за слухняність і дбайливість. Поведінка, яка є невідповідною статевим очікуванням, в обох випадках тягне на негативні санкції; 2) внаслідок уроджених статевих розходжень, що виявляються вже в ранньому дитинстві, хлопчики й дівчатка по-різному «стимулюють» своїх батьків і тим самим домагаються різного до себе ставлення. Крім того, у результаті тих же вроджених розходжень батьківська поведінка може викликати в хлопчиків і дівчат різну реакцію. Тобто реальний стиль виховання складається в ході конкретної взаємодії дитини із батьками, причому й вимоги дитини, і ефективність батьківського впливу не є однаковими для обох статей; 3) батьки поводяться з дитиною виходячи зі своїх уявлень про те, яким повинна бути дитина певної статі. Адаптація дитини до нормативних уявлень батьків може відбуватися різними шляхами; 4) батьківське ставлення до дитини певною мірою залежить від того, чи збігається стать дитини зі статтю батька.

Але, як відзначає І. С. Кон, дитина — не є пасивним об'єктом гендерної соціалізації. Опираючись на неузгодженість дій своїх вихователів, дорослих й однолітків і власний життєвий досвід, вона вибирає із пропонувананих їй зразків щось своє [4].

Інші підходи до проблеми становлення гендерної ідентичності були сформульовані в рамках теорії соціального навчання швейцарського психолога Жана Піаже. Особливе значення він надає механізму типізації —

формуванню «правильних» уявлень про своє поле в результаті активного впливу батьків: вибір імені, розходження в одязі й іграшках, заохочення й покарання. Однак і ця концепція залишає осторонь безліч моментів, представляючи дитину лише як об'єкт впливу батьків, що не має свого внутрішнього миру й є повністю ізольованою від соціального оточення (друзі, ЗМІ, інші дорослі) [2].

Останнім часом розроблено нові теорії гендерної соціалізації, що прагнуть перебороти недоліки більш ранніх теорій. Ненсі Чодороу [5] створила власну теорію з акцентом на тому, що на генітальній стадії розвитку найбільших труднощів й страждань зазнають хлопчики, а не дівчатка. Це пов'язане з тим, що спочатку всі діти ідентифікують себе зі своєю матір'ю, і лише у віці 4–6 років хлопчики виявляються змушеними змінити ідентифікацію, що приводить до таких проблем, як гіперактивність, непосидючість, більша схильність захворюванням. У той же час розвиток дівчат, які поступово лише зміцнюються у спочатку обраній ідентифікації, виявляється більш спокійним і стабільним. Сандра Бем [6] припустила, що засвоєння гендерної ідентичності відбувається успішно не тільки в тому випадку, якщо здобувається ідентичність, що відповідає «власній» (біологічній) статі, але й коли в результаті соціалізації індивіди, як жінки, так і чоловіки, здобувають змішані, андрогінні риси (успішне сполучення як традиційно чоловічих, так і традиційно жіночих якостей). Її позиція знайшла відображення у концепції «психологічної андрогінії».

Таким чином, засвоєння категорій статі й гендеру може бути представлене як процес навчання, прийняття ролі; оволодіння поведінковими діями, вже засвоєними в необхідній якості, що відповідає гендерному статусу; усвідомлення статі як соціальної категорії людиною, що належить до даної статі як до біологічної категорії. Тобто формування гендерної ідентичності відбиває проходження певних стадій процесу гендерної соціалізації.

Метою роботи є визначення особливостей гендерної соціалізації дівчат з різними типологічними варіантами організації статеворольової сфери особистості.

Дослідницька вибірка складалася зі 145 дівчат. Вік досліджуваних 19–22 роки, даний віковий період відповідає періоду юності або ранньої дорослості (І. С. Кон), у якому в цілому завершено ріст і психофізіологічний розвиток організму й сформовано відносну зрілість особистості. Саме в цьому віці відбувається активне експериментування із засвоєними раніше моделями поведінки чоловіка й жінки, завершуються процеси гендерної соціалізації й формування статевої структури особистості. Тому в даному віці проблеми формування гендерної ідентичності відбивають актуальні проблеми розвитку особистості. За соціальним статусом всі досліджувані є порівняними — є студентками харківських вузів. За родинним станом — 100 % вибірки незаміжні і не мають дітей. За станом здоров'я — без явних ознак психічної й вираженої соматичної патології.

Усіх досліджуваних було розділено на групи на основі даних структурної статевої шкали (Кочарян О. С., Фролова Є. В.) [7], що дозволила визначити тип статевої моделі. Результати наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Частота зустрічальності статеворольових моделей у дівчат

Модель структурної організації статево-рольової сфери особистості	Кількість	Частота зустрічальності
Андрогінна	67	46 %
Континуально-ад'юнктивна	32	22 %
Континуально-альтернативна	46	32 %

Як видно з таблиці 1, у дослідницькій вибірці найбільш представлена *андрогінна статеворольова модель* (46 %), яка являє собою незалежність маскулінних і фемінінних рис. Для дівчат, починаючи з віку 16–18 років, на думку О. С. Кочаряна, дана модель є нормативною [8]. *Континуально-ад'юнктивна модель* зустрічається в 22 % дівчат. Ця модель відбиває незрілу структуру М/Ф-симптомокомплексу, у якій маскулінність становить внутрішню єдність із фемінінністю, внаслідок незавершеності статевої сегрегації й нерозділеності маскулінних і фемінінних структур [8]. *Континуально-альтернативна модель* зустрічається в 32 % дівчат. У рамках даної моделі маскулінність і фемінінність сумарно становлять 100 %, чим вище маскулінність, тим нижче фемінінність, і навпаки. Дана модель є незрілою й інвертною, тому що, за даними О. С. Кочаряна, є характерною для підлітків чоловічої статі [8].

Таким чином, ми бачимо, що дівчат у період юності та ранньої дорослості спостерігається значна поширеність незрілих статеворольових моделей, більш властивих підлітковому періоду розвитку особистості, що може свідчити про психологічну інфантильність і перекручування процесу гендерної соціалізації особистості.

У дослідженні використовувалися такі **методи дослідження**: 1) *Структурна статеворольова шкала* (О. С. Кочарян, Є. В. Фролова) [7] яка була використана для визначення типу статеворольової моделі (на етапі формування дослідницьких груп) і визначення рівня виразності маскулінності й фемінінності в дівчат; 2) *методика ADOR* (Л. І. Вассерман, І. А. Горькова, О. Є. Роміцина) [9], яка вивчає установки, поведінку й методи виховання батьків такими, якими їх бачать діти в підлітковому або юнацькому віці, дозволяє описати стосунки із батьками за найбільш загальними проявами: доброзичливість, ворожість, автономія, директивність і непослідовність батьків. Опитувальник має два бланки для заповнення, що реєструють ставлення дівчини до батька й матері відповідно (зміст питань є однаковим). При обробці визначається сума сирих балів за такими шкалами: шкала позитивного інтересу; шкала директивності; шкала ворожості; шкала автономності; шкала непослідовності. Інтерпретація проводиться окремо для оцінок ставлення матері й батька; 3) *математико-статистичне оброблення* результатів проводилося за допомогою U-критерію Манна — Уїтні (використовувався програмний пакет Statistica 6.0).

Результати дослідження. Для вирішення завдання вивчити особливості гендерної соціалізації дівчат з різними типами статеворольових моделей

ми використали опитувальник ADOR, за допомогою якого визначалося суб'єктивне ставлення дівчат до матері й до батька й сприйняття їхніх виховних стратегій.

Порівняльна характеристика виявлених особливостей проводилася шляхом перевірки значущості розходжень між групами за сирими балами шкал опитувальника за допомогою критерію Манна — Уїтні, результати представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Виразність стилів батьківського виховання у дівчат
з різними типами статеворольових моделей**

Шкали опитувальника ADOR	Розходження груп					
	U ₁₋₂	Z ₁₋₂	U ₁₋₃	Z ₁₋₃	U ₂₋₃	Z ₂₋₃
Ставлення батька						
Шкала позитивного інтересу	1081	0,57	1401	0,63	743	0,2
Шкала директивності	642**	-2,41	1442	0,19	546*	1,72
Шкала ворожості	695*	-1,81	1190	1,1	463**	2,75
Шкала автономності	743*	1,75	1419	0,38	596	-1,29
Шкала непослідовності	1046	-0,7	1290	0,66	599	1,22
Ставлення матері						
Шкала позитивного інтересу	684*	2,06	1245	0,72	605	-1,08
Шкала директивності	648*	-2,37	1430	-0,21	582	1,59
Шкала ворожості	920	-1,12	1298	-0,68	657	0,57
Шкала автономності	511**	3,1	1444	0,59	487**	-2,54
Шкала непослідовності	1995	0,06	1412	-0,48	707	-0,35

Примітки: 1) жирним виділені значущі розходження (* — $p \leq 0,05$, ** — $p \leq 0,01$);

2) 1 — дівчата з андрогінною моделлю ($n=67$),

2 — дівчата з континуально-ад'юнктивною моделлю ($n=32$),

3 — дівчата з континуально-альтернативною моделлю ($n=46$).

Як видно з таблиці 2, у дівчат з андрогінною статеворольовою моделлю порівняно із другою дослідницькою групою (континуально-ад'юнктивна модель) батьки займають позицію автономності (шкала автономності (батько), шкала автономності (мати)). Це означає, що такі дівчата сприймають виховні стратегії обох батьків як невторчання й незалежність. Найчастіше, за даними авторів методики, автономність батьків сприймається як позиція лідерства, причому лідерства недосяжного, недоступного для взаємодії з ним. Він представляється людиною, відгородженою від проблем родини як би невидимою стіною, що існує паралельно з іншими членами родини. Батькові абсолютно однаково, що відбувається навколо, його дії найчастіше не погоджуються з потребами й запитамі близьких, інтереси яких повністю ігноруються [9]. Автономність матерів виключає яку-небудь залежність від дитини, його стану, вимог. Заперечуються також які-небудь форми турботи й опіки стосовно дочок. Такі матері оцінюються дівчатами як поблажливі, невимогливі. Вони практично не заохочують дітей, відносно рідко й мляво роблять зауваження, не звертають уваги на виховання [9]. Тобто така позиція батьків заохочує самостійність дівчат, здатність до самокерівництва й визначення власних потреб і цілей.

Разом з тим наше дослідження виявило, що матері дівчат з андрогінної групи виявляють позитивний інтерес (шкала позитивного інтересу (мати)), заснований на психологічному прийнятті. Такі матері часто схвалюють звертання за допомогою дочок у випадках сварок або яких-небудь утруднень, з одного боку, і обмеження самостійності — з іншої. У такій ситуації дівчина сприймає мати як таку, що прагне задовольнити будь-яке бажання дочки й є відкритою для взаємодії. Можна припустити, що у дівчат з андрогінною моделлю соціалізація відбувалася шляхом емоційного прийняття матері за умови автономності батька.

У дівчат з *континуально-ад'юнктивною статеворольовою моделлю* батьки займають позицію директивності (шкала директивності (батько) порівняно із двома іншими дослідницькими групами, шкала директивності (мати) порівняно із групою андрогінних дівчат). Ці дівчата уявляють директивність батька як образ «твердої чоловічої руки», готової стиснутися в кулака або вказати на її місце в суспільстві й, зокрема, у родині. Директивний батько як би направляє зростаючу дівчину на шлях щирий, змушуючи її підкорятися нормам і правилам поведінки, прийнятим у суспільстві й певній культурі, вкладаючи в її душу заповіді моралі [9]. Директивність матерів дівчата сприймають як твердий контроль із їхнього боку, тенденцію до легкого застосування своєї влади, заснованої на амбіціях, і не вітаючи при цьому вираження власної думки дочки. Такі матері більш покладаються на строгість покарання, вважаючи, що вони «завжди праві, а діти ще занадто малі, щоб судити про це» [9].

Батьки дівчат з *континуально-ад'юнктивною статеворольовою моделлю* виявляють так само ворожість (шкала ворожості (батько) порівняно із двома іншими дослідницькими групами) у своїх методах виховання. У цьому випадку мова йде про такий несприятливий тип батьківського ставлення до дочки, як сполучення надвимогливості, орієнтованої на еталон «ідеальної дитини», і відповідної занадто твердої залежності, з одного боку, і емоційно-холодним, ставленням, що відкидає — з іншої. Все це веде до порушень взаємин між батьком і донькою, що у свою чергу обумовлює підвищений рівень напруженості, нервозності й нестабільності дівчат [9].

З отриманих даних можна зробити висновок, що сімейна соціалізація дівчат з *континуально-ад'юнктивною моделлю* проходила шляхом нормативного контролю й відкидання батьком при відсутності прийняття з боку матері.

У дівчат з *континуально-альтернативною статеворольовою моделлю* виявлено тільки підвищення за шкалою автономності матері порівняно із другою групою. Матері цих дівчат займають автономну позицію у взаєминах з дочкою. Батьківська фігура в цих дівчат у структурі гендерної соціалізації не представлена. Саме тому можна сказати, що соціалізація цих дівчат відбувалася шляхом фіксації на матері, причому мати виступає як відсторонена, така, що не особливо цікавиться потребами дочки.

Висновки

В результаті проведеного дослідження ми дійшли таких висновків:

1. У дівчат в період ранньої дорослості спостерігається значна поширеність незрілих статеворольових моделей, більш властивих підлітковому періоду розвитку особистості, що свідчить про психологічну інфантильність і перекручування процесу гендерної соціалізації особистості.

2. Соціалізація дівчат з різними типами статеворольових моделей відбувається завдяки дії різних механізмів, які модулюють формування і стабілізацію різних типологічних варіантів статево-рольової сфери особистості.

3. У дівчат з андрогінною моделлю гендерна соціалізація відбувалася шляхом емоційного прийняття матері за умови високої автономності обох батьків (недоступний батько; мати, що схвалює, але відсторонена). У дівчат з континуально-ад'юнктивною статеворольовою моделлю гендерна соціалізація відбувалася шляхом нормативного контролю й відкидання з боку батька при відсутності прийняття матір'ю (твердий контролюючий батько; директивна відсторонена мати). У дівчат з континуально-альтернативною статеворольовою моделлю гендерна соціалізація відбувалася шляхом високої автономії матері (недоступна мати; «відсутність» або незначущість батька).

Перспектива подальших досліджень полягає у розширенні кола соціалізаційних чинників, які мають вплив на формування статеворольового простору особистості.

Список використаних джерел та літератури

1. Клецина И. С. Гендерная психология и направления ее развития: Практикум по гендерной психологии / Под ред. И. С. Клещиной. — СПб., 2003. — 496 с.
2. Курамшев А. В. Гендерная социализация / А. В. Курамшев // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Серия Социальные науки. Выпуск 1 (3). — Н. Новгород: Изд-во ННГУ, 2004. — С. 190–197.
3. Берн Ш. Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения / Ш. Берн. — СПб.: Прайм — Еврознак, 2007. — 320 с.
4. Кон И. С. Ребёнок и общество: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по психологическим и педагогическим специальностям / И. С. Кон. — М.: Изд. центр «Академия», 2003. — 336 с.
5. Дикевич Л. Л. Гендерная психология: учебно-методическое пособие / Л. Л. Дикевич. — Смоленск: СГУ, 2008. — 18 с.
6. Bem S. L. The measurement of psychological androgyny / S. L. Bem // Journal of Consulting and Clinical Psychology. — 1974. — 42 (2), P. 155–162.
7. Кочарян А. С. Метод исследования структурной организации полоролевой сферы личности / А. С. Кочарян, Е. В. Фролова, Н. В. Дармостук // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Психологія. — 2010. — № 857, вип. 42. — С. 78–85.
8. Кочарян А. С. Личность и половая роль (симптомокомплекс маскулинности / фемининности в норме и патологии) / А. С. Кочарян. — Харьков: Основа, 1996. — 176 с.
9. Опросник ADOR «Подростки о родителях»: Материал Psylab.info — энциклопедии психодиагностики [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://psylab.info/Опросник_%20Подростки_о_родителях%20.

References

1. Klecina I. S. Gendernaya psichologiya i napravleniya ee razvitiya: Praktikum po gendernoj psixologii / pod red. I.S. Klyocinoy // SPb, 2003. — 496 s.
2. Kuramshev A. V. Gendernaya socializaciya / A. V. Kuramshev // Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo. Seriya Socialnye nauki. — Vypusk 1 (3). — N. Novgorod: Izd-vo NNGU, 2004. — s. 190 — 197.
3. Bern SH. Gendernaya psichologiya. Zakony muzhskogo i zhenskogo povedeniya /SH.Bern. — SPb: Prajm — Evroznaк, 2007. — 320 s.
4. Kon I. S. Rebyonok i obshhestvo: uchebnoe posobie dlya studentov vysshix uchebnyh zavedenij, obuchayushhihsya po psichologicheskim i pedagogicheskim specialnostyam / I. S. Kon — M: Izd. Centr "Akademiya", 2003 — 336 s.
5. Dikevich I. I. Gendernaya psichologiya: uchebno-metodicheskoe posobie / L.L. Dikevich — Smolensk: Sgu, 2008. — 18 s.
6. Bem S. L. The measurement of psychological androgyny / S.L. Bem // Journal of consulting and clinical psychology. — 1974. — 42 (2). — P. 155-162.
7. Kocharyan A. S. Metod issledovaniya strukturnoj organizacii polorolevoj sfery lichnosti / A. S. Kocharyan, E. V. Frolova, N. V. Darmostuk // Visnik Kharkivskogo nacionalnogo universitetu imeni V. N. Karazina. Seriya psichologiya. — 2010. — № 857. — Vipusk 42. — S. 78-85.
8. Kocharyan A. S. Lichnost i polovaya rol (simptomokompleks maskulinnosti/femininnosti v norme i patologii) / A.S. Kocharyan — Kharkov: Osnova, 1996. — 176 s.
9. Oprosnik ADOR «Podrostki o roditelyax» — Material psytab.info –Enciklopedii psichodiagnostiki / Elektronnij resurs. Rezhim dostupu: http://psytab.info/oprosvnik_%22podrostki_o_roditelyax%22.

Поспелова С. В.

старший преподаватель кафедры французского языка
Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина

ОСОБЕННОСТИ ГЕНДЕРНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ ДЕВУШЕК С РАЗЛИЧНЫМИ ТИПАМИ ПОЛОРОЛЕВЫХ МОДЕЛЕЙ

Резюме

В работе рассматривается проблема гендерной социализации девушек при различных типологических вариантах полоролевой структуры личности. В исследовании приняла участие 145 девушек в возрасте 19–22 лет, из которых были сформированы три группы на основе определения структурной модели полоролевой сферы. В результате проведенного исследования было показано, с помощью каких механизмов происходила социализация девушек с андрогинной, континуально-адьюнктивной и континуально-альтернативной полоролевыми моделями, и метафорически обозначены образы родителей и их воспитательные стратегии.

Ключевые слова: полоролевая идентичность, гендерная социализация, полоролевая модель.

Pospelova Svetlana V.

senior lecturer in chair French language

Kharkiv National University V. N. Karazin

GENDER SOCIALIZATION FEATURES OF GIRLS WITH DIFFERENT TYPES OF SEX-ROLE MODELS

Abstract

The present stage of society existence characterized by serious problems in the gender identity development occurrence, which is associated with new social phenomena formation, such as adulthood devaluation, reduced sex segregation, promoting female masculinization, conflict between traditional and new forms of gender identity, father's exception of child rearing process. All this leads to gender development deviations, distribution of neo-sexuality practices, surface of interpersonal relationships associated with psychological fear of intimacy, which determines the unwillingness of young people to parenthood, rejection of social successful women from motherhood and increase of infanticide frequency. In this regard, it becomes urgent consideration of gender identity development mechanisms in a sample of contemporary youth, which is the main reproductive potential of the country.

The problem of women gender socialization with different typological variations of gender-role personality structure is considered. The study was conducted using following methods: Structural Sex-role Scale (A. S. Kocharyan, E. V. Frolova), questionnaire «Adolescence about Parents» (L. I. Wasserman, I. A. Gorkova, E. E. Romitsina), Mann-Whitney U-test, correlation analysis (by Spearman' method).

Research sample was comprised by 145 women in 19–22 years. All respondents were divided into 3 groups basing on the structural model of girls sex-role sphere definition: 1) girls with androgynous sex-role model — 67 persons (46 %), 2) girls with continuous- adjunctive sex-role model — 32 persons (22 %), 3) girls with continuous-alternative sex-role model — 46 persons (32 %).

Questionnaire «Adolescence about parents» helped to identify mechanisms with the assist of which girls socialization with different types of sex-role models occurred and metaphorically mark image of the parent schooling strategies. The girls with androgynous model socialization occurred through identification with mother, a mother acts as a «endorsing, but inaccessible mother». Socialization of girls with continuous-adjunctive sex-role model occurred primarily through identification with the father, father figure describes by metaphor of «controlling and demanding father». Socialization of girls with continuous-alternative sex-role model mainly implemented through identification with mother, a mother may be designated by metaphor of «not available mother».

Key words: sex-role identity, gender socialization, sex-role model.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2014